

Apdāvinātie

GATE buklets:
Pilna apmācību programma skolotājiem, lai pievienotos
programmām Apdāvinātiem
3.daļa

Attēls no "Freepik"

Saturu sagatavoja Dr. Yehuda Hamovitz, Ron Vardi Center, Izraēla

Valodas rediģētājs: Martin Svirchev & Zornitsa Staneva, ZinevArt Technologies, Bulgārija.

Sadarbības partneri: Vida Drāsutė, Edita Rudminaitė, Goda Jocyte, Nojus Martynas Jokubaitis, VŠĮ

"eMundus", Lietuva.

2023

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the National Agency and Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/

Saturs

Mācību metodes un mācīšanās stratēģijas	3
Apdāvinātās klases izpratne un pieteikšanās tai	4
Holistiski kognitīvā pieeja apdāvinātu skolēnu mācīšanai	6
Sociālā un emocionālā pieeja apdāvinātu skolēnu mācīšanai	8
Apdāvinātā klase kā dabiska attīstības arēna	9
Atbilstošas mācību programmas izveide apdāvinātu klašu mācīšanai	10
Mācīšanās un apmācību stratēģijas: atbilstības izpratne un pielietošana	14
" Pilnīga neveiksme "	15
Vēsturiska lomu spēle - Jigsaw	17
The dual glasses model for teaching in gifted classes	19
Stundas kartēšanas un analīzes modelis apdāvinātajā klasē	24
Pilnvērtīgas pedagoģiskās pieejas un programmas veidošana	27
Brīva, tomēr prasīga mācīšana	30
Emocionālās noturības attīstīšana apdāvinātu bērnu vidū	32
Klase kā komandas Psihopedagoģiskā stunda	34
Skolēni kā indivīdi, skolotāju apdāvināts dialogs	36
Darbs ar apdāvinātiem vecākiem	40
Uzdodot jautājumus	42
Pārvaldīt skolotāju laiku	45

Mācību metodes un mācīšanās stratēģijas

Ievads:

Šajā daļā ir sniegti **mācību un metodiskie materiāli**, no kuriem skolas un skolotāji var iepazīties ar mācību un mācīšanas metodēm, pieejām un stratēģijām, kas ļauj pieņemt un ieviest savās nodarbībās.

Šīs daļas pamatpieņēmums ir tāds, ka skolotājs izmantos zināmā mērā teorētisko pieeju un atradīs, kā to padarīt par savu. Mēs uzskatām, ka mācīšana ir dzīva valoda, kurā katrs lietotājs izdomā savus vārdus, teikumus un rindkopas. Šīs daļas mērķis ir kļūt par šī procesa iedvesmu.

Galvenās tēmas, kas iekļautas šajā daļā:

- Apdāvinātā klase – izpratne un pieteikšanās.
- Holistiski kognitīvā pieeja apdāvinātu bērnu mācīšanai.
- Sociāli emocionālā pieeja apdāvinātu bērnu mācīšanai.
- Apdāvinātā klase kā dabiska attīstības arēna.
- Apdāvinātiem bērniem atbilstoša mācību programmas struktūra.
- Mācību programmas skeleta veidošana.
- Apdāvinātās mācīšanas un mācīšanās pamatmehānisms un pieejas.
- Mācību metožu saskaņošana ar mācību priekšmetiem un klausītājiem.
- Apmācību un mācīšanas stratēģijas. Izpratne, saskaņošana un pielietošana.
- “Pilnīga neveiksme” – tīša sastapšanās ar mācīšanās grūtībām, lai veidotu spējas un noturību.
- Vēsturiska lomu spēle – kļūšana par apdāvinātu skolotāju.
- Dubulto briļļu modelis mācībām apdāvinātajās klasēs.
- Orientācija klasē salīdzinājumā ar individuālo skolēnu orientāciju.
- Zināšanas un informācija pretstatā prasmēm un spējām.
- Modeļi stundas kartēšanai un analīzei apdāvinātajā klasē.
- Pilnvērtīgas pedagoģiskās pieejas un programmas izveide.
- Atbrīvota, tomēr prasīga mācīšana.

- Emocionālās noturības attīstīšana apdāvinātu bērnu vidū.
- Klase kā komanda – psihopedagoģiskā pieeja.
- Skolēni kā indivīdi. Apdāvinātā skolotāja dialoglodziņš.
- Paraleli procesi – apdāvinātā klase un skolotāju kopiena.
- Apdāvinātā klases audzinātāja emocionālās vajadzības.
- Darbs ar vecākiem un apdāvinātu bērnu ģimenēm.
- Jautājumu uzdošana, laika plānošana.

Zīm 1. Zēns studē un lasa savu grāmatu, RDNE Stock projekta Pexels fotoattēls

Apdāvinātās klases izpratne un pieteikšanās tai

1. Apdāvinātajā klasē jāiekļauj iespēja sniegt visaptverošu izglītojošu reakciju apdāvinātajiem, koncentrējoties uz viņu **labklājību**.
2. Šīs klases kā izglītības iestādes spēja optimāli risināt šo tēmu ir atvasināta no dažām tās īpašībām.:
  - a. Būt klasei skolas ietvaros.
  - b. Spēja radīt holistisku skatījumu, balstoties uz izpratni, ka **kognitīvais** aspekts ir savijies **emocionālajā** aspektā.
  - c. Iespēja izveidot apdāvināto klasi kā kopīgu attīstības telpu katram skolēnam, klasei un skolotājiem.
3. Apdāvinātie tiek identificēti, pamatojoties uz viņu kognitīvajām spējām un sasniegumiem. Viņu galvenās cerības no vecākiem, skolotājiem un apkārtējās vides ir vērstas uz kognitīvo veikspēju.
4. Lielākajā daļā apdāvināto programmu centrālais aspekts ir kognitīvais aspekts.
5. Mēģinājumi atbildēt arī uz emocionālo aspektu bieži tiek atspoguļoti programmas ārējos komponentos, piemēram, emocionālos

semināros vai tikšanās ar konsultantu.

6. Šīs svarīgās sastāvdaļas izsaka jēdzienu, kas nodala kognitīvo un emocionālo aspektu.
7. Mūsdienu pieejas **uzsver abu aspektu sinhronizāciju**.
8. Apdāvinātajiem ir asi kognitīvie instrumenti, piemēram, **kritika, šaubas un racionalizācija**. Šie rīki bieži noved pie **augstajiem sasniegumiem** un vides atzinības
9. Apdāvinātie demonstrē tos rīkus, kas ir viņu cīņu priekšgalā un dažreiz kā savu vizītkarti pasaulē.
10. Viņi izmanto šos kognitīvos rīkus, lai tiktu galā ar emociju lauku vai nu kā **aizsardzības mehānismu**, vai kā mēģinājumu izprast pasauli.
11. Šī tendence bieži rada izkropļojumus **starppersonu** komunikācijā.
12. **Izprotot** šos mehānismus, skolotājs var izlemt, kad pieņemt šo tendenci, un izmantot kognitīvā ceļa rīkus, lai piekļūtu savai emocionālajai arēnai, kas bieži ir bloķēta vai norobežota.
13. Skolotājs var izlemt, kad izvairīties no šīs tendences, un mēģināt veicināt emocionālu dialogu.

Holistiski kognitīvā pieeja apdāvinātu skolēnu mācīšanai

Priekšstats:

Mācīšanai kopumā un īpaši apdāvinātu skolēnu mācīšanai jāklūst par **holistisku uzdevumu, kas integrē visu skolēna prāta, psihi un personības aspektu.**

Tādā veidā mēs varam atbilstoši pielāgot katram studentam pareizo pieeju, ļaujot skolēnam izvirzīt savas dominējošās iezīmes, talantus un spējas neatkarīgi no tā, vai tās ir intelektuālās, uzvedības vai fiziskās.

Karte:

Talantīgs skolotājs var uzzīmēt katram skolēnam pielāgotu **holistisku karti**, kuru ik pa laikam var pielāgot atbilstoši attīstībai un uzlabotai iepazīšanai ar skolēnu. Karte jāzīmē saistībā ar novērojumiem, apkārtējo un personīgo attieksmi, kā arī pieejām. Šādā veidā dažādi skolotāji var uzzīmēt dažādas kartes vieniem un tiem pašiem skolēniem, taču šīs atšķirības būs nenoīmīgas.

2. attēlā ir parādīti 9 holistiski-kognitīvās pieejas komponenti apdāvinātu skolēnu mācīšanai.

- ✓ Fizikālās un kopējās motorikas
- ✓ Smalkās motorikas
- ✓ Sensora
- ✓ Pašpalīdzības
- ✓ Valodas
- ✓ Kognitīvā
- ✓ Emocionālā
- ✓ Sociālā
- ✓ Garīgā

Zīm 2. Holistiski-kognitīvās pieejas sastāvdaļas apdāvinātu skolēnu mācīšanai.

Katrs komponents rada jautājumus, ko novērot, analizēt un atbildēt:

Fizikālā un kopējā motorika: struktūra, koncepcija, tēma.

Vai skolēns ir organizētāks un var koncentrēties uz kādu tēmu vai jēdzieniem, vai arī viņi mēdz būt izkliedētāki un nekoncentrētāki?

Smalkā motorika: priekšmeti, intereses, avoti.

Vai skolēns var izklāstīt specifiskus, dažkārt diktētus priekšmetus vai drīzāk novatoriskus un uz sevi vērstus iekšējos priekšmetus? Kādas ir viņu zināšanas un spēka avoti?

Sensors: pieskarties, apskaut, sasmērēties, fiziski strādāt

Vai skolēns izmanto savas fiziskās maņas, lai izprastu pasauli visās tās dimensijās, vai arī viņi mēdz izvairīties no šādas pieredzes? Kādi varētu būt šīs izvairīšanās iemesli?

Pašpalīdzība: pašmācība, informācijas iegūšana, noturība

Vai skolēns savā uzvedībā un mācībās ir neatkarīgs? Vai viņi prot iegūt informāciju? Vai viņi ir izturīgi pret neveiksmēm?

Valoda: biežāk lietotie termini, formulējums, izteikšana

Vai skolēns ir verbāls? Cik labi viņi pārvalda valodu, ļaujot saprast sarežģītākus tekstus?

Kognitīva: situāciju izpratne un vispārināšana

Vai skolēni apzinās savu apkārtni? Vai viņi spēj iegūt vispārīgus principus no konkrētiem gadījumiem?

Emocionāla: attīstīt izturību, pacietību

Cik labi skolēns spēj saglabāt mieru, ievērot atturību un izrādīt pacietību pret skolotāju un apkārtējo vidi? Kāda ir viņu spēja saprast, parādīt un dalīties emocijās?

Sociāla: spēja dalīties, strādāt komandā

Kāda ir skolēna spēja strādāt komandā? Cik labi viņi var nodot informāciju, koplietot un sadarboties ar apkārtējo vidi?

Garīga: attīstīt pasaules koncepciju, vērtības

Vai skolēns spēj aptvert plašāku ainu? Vai viņi izstrādā konstruktīvu vērtību kopumu?

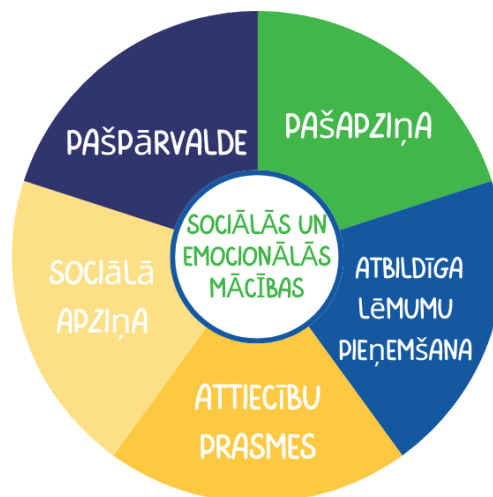

Sociālā un emocionālā pieeja apdāvinātu skolēnu mācīšanai

Priekšstats:

Mācīšana kalpo kā **kontainers pieciem uzvedības vektoriem**, kas ļauj kartēt skolēnu, mēģinot pilnībā izprast viņus un viņu vajadzības. Katrs vektors atspoguļo atšķirīgu skolēna sociālo un emocionālo iezīmi, kas veicina holistiska indivīda veidošanos.

- Pašapziņa
- Atbildīga lēmumu pieņemšana
- Attiecību prasmes
- Sociālā apziņa
- Pašpārvalde

Zīm 3. Sociālā un emocionālā mācīšanās.

Pašapziņa:

Vai viņi ir aizņemti ar domāšanu, kā viņi izskatās, uzvedas, ko uztver citi?

Atbildīga lēmumu pieņemšana:

Vai skolēns pieņem lēmumus, kas kalpo viņa interesēm? Vai viņi apzinās, kādas ir šīs intereses?

Attiecību prasmes:

Kā viņi mijiedarbojas ar saviem vienaudžiem, ar apkārtni (kas var būt intelektuāli zemāka par viņiem) un ar autoritātes avotiem?

Sociālā apziņa:

Vai skolēns apzinās savu apkārtni? Vai viņi apzinās uz viņiem liktās cerības? Kā viņi reaģē uz šīm cerībām?

Pašpārvalde:

Vai skolēns spēj tikt galā ar ikdienas pienākumiem un atbildību? Kādu prasmju vai resursu viņiem trūkst, kas ļautu viņiem to darīt?

Apdāvinātā klase kā dabiska attīstības arēna

Priekšstats:

Apdāvinātā klase kalpo kā droša telpa, kas veicina apdāvinātu skolēnu dabisko attīstību. Šādā vidē skolēniem jājūtas pieņemtiem, nevis stigmatizētiem un jāuzskata par līdzvērtīgiem. Viņi ir jānovērtē par viņu sasniegumiem un jādod iespēja pilnībā realizēt savu potenciālu.

8 komponenti, par kuriem jādomā:

1. Klase ir koplietošanas telpa izaugsmei un attīstībai **ne tikai skolēniem, bet arī skolotājiem.**
2. Tā ir telpa, kurā **izaugsme ir kolektīvs process** un balstās uz savstarpēju atkarību.
3. Tā ir telpa, kurā ikviens – gan skolēni, gan skolotāji – iesaistās mācībās, kas nav tikai mācību materiāls. Viņi mācās par sevi un dzīvi kā indivīdi, kā komanda, kā šķira un kā sabiedrība.
4. **Apdāvinātajai klasei ir jābūt atvērtības un uzticības telpai** – tas ir izaicinājums, kad runa ir par apdāvinātiem bērniem, kuri vienmēr ir kritiski, šaubīgi un dažreiz aizdomīgi.
5. Nodarbībai ir jābūt **iespējai piedzīvot uzticēšanos** aizsargātā vidē.
6. Skolotājam tās ir “atvērtas klases durvis”, kas piedāvā iespēju tikt novērotam, novērtētam, vadītam un sniegt atgriezenisko saiti..
7. Apdāvinātie un skolotāji pastāvīgi novēro, vēro, novērtē un vērtē katru, tāpēc klasei ir jābūt **drošai telpai**, kur saprast un mācīties.
8. Klase ir vieta, kur ikviens, arī apdāvinātais un skolotājs, **var kļūdīties**. Mācīšanās šajā vidē ir saistīta ar to, kā mēs rīkojamies ar kļūdām vai neveiksmēm un kā no tām iegūstam zināšanas.

Atbilstošas mācību programmas izveide apdāvinātu klašu mācīšanai

Priekšstats:

Atbilstošas mācību programmas izveide apdāvināto skolēnu mācīšanai ir būtisks posms, veidojot bagātinošu vidi, kurā apdāvinātais skolēns var uzplaukt. Pievēršot lielu uzmanību mācību satura **struktūrai**, struktūrai un mehānismam, tiks nodrošināta mācību programmas, skolēnu un skolotāju panākumi. Labi strukturēta mācību programma ir galvenais skolas un programmas veiksmes faktors.

Apdāvināto klašu mācību satura struktūra:

1. Mācību programma tiks izstrādāta, **sadarbojoties**, iesaistot skolotājus no apdāvinātām klasēm, pedagogiskos instruktorus un citus svarīgus darbiniekus..
2. Mācību programma, kas **apvieno** saturu un mācīšanas stilus, lai nodrošinātu bagātināšanu, padziļināšanu un paplašināšanu.
3. Apvienojot mācības **komandā** ar **individuālu** mācīšanos.
4. Izaicinošas mācību pieredzes veidošana, kas atbilst skolēnu līmenim, zināšanu apjomam un atbilstībai. Mācību programmai ir jāveicina **dziļums** un **sarežģītība**, jāsavieno dažādas jomas, un tās mērķis ir **veicināt radošumu**, zinātkāri un **kritisko domāšanu**.
5. Veidot ceļu uz skolēnu **partnerību** un **aktīvai iesaistei** – iesaistot viņu mācību satura izvēlē, to, kā tas viņiem tiks piegādāts, un padarot viņus par pilntiesīgu partneri pedagoģiskajā procesā..
6. **Apgūstamā** satura pielāgošana indivīdam un klasei pēc paātrinājuma, apjoma un pasniegšanas veida.
7. **Vecāku** kā partneru **iekļaušana** izglītības procesā apdāvinātajās klasēs savstarpēju lēmumu pieņemšanas, atbalsta, regulāras atjaunināšanas un vispārējas

Zīm 4. Smejoši bērni, Iqwan Alif fotogrāfija, Pexels

iesaistīšanas ziņā..

8. Iespējamo **lomu modeļu** iekļaušana mācību programmā

Pamata skeleta veidošana mācību programmai:

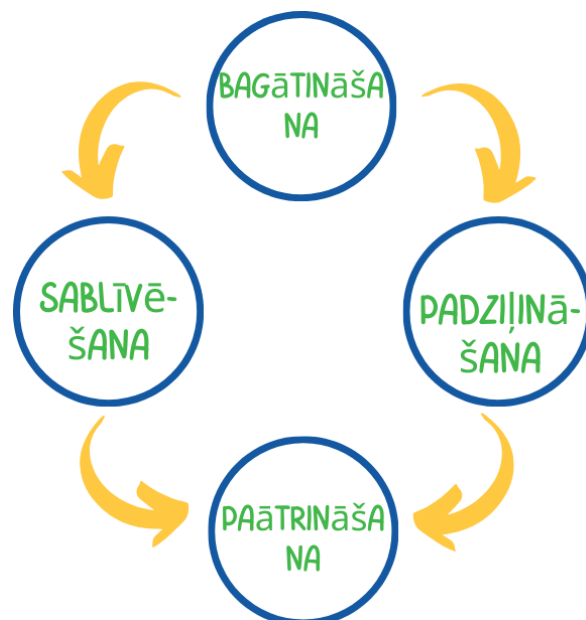
1. Skelets tiks konstruēts, integrējot emocionālos un sociālos procesus, kā arī akcentējot vērtības un to nozīmi. Šī pieeja nodrošina nepārtrauktību no gada uz gadu, vienlaikus integrējot zinātnes, humanitāro zinātņu un mākslas saturu.
2. Skeletu kā daudzgadīgu spirāli izstrādās skolas izglītības darbinieki sadarbībā ar pedagoģisko instruktoru. Programma tiks izstrādāta, lai izplatītu saturu un prasmes visās vecuma grupās, nodrošinot maksimālu ekspozīciju apdāvinātiem bērniem.
3. Skelets tiks uzbūvēts pēc šādiem parametriem:
  - a. Vēlamais saturs un prasmes, kas **atbilst apdāvinātā vajadzībām un interesēm un mācību iespējām**, ko vēlamies piedāvāt.
  - b. Apdāvinātiem studentiem katrā vecuma līmenī ir jābūt pakļautiem visām jomām, tostarp zinātnei, humanitārajām zinātnēm un mākslai.
  - c. Jābūt **koordinācijai** starp apdāvināto klasi parastajā skolā un apdāvināto skolu, kuru skolēni apmeklē reizi nedēļā.
  - d. Jābūt koordinācijai starp apdāvināto klasisko skolu un apdāvināto skolu, kuru skolēni apmeklē reizi nedēļā
  - e. Koordinācija starp klasēm skolā un **ārējām struktūrām** un programmām, piemēram, akadēmiskiem semināriem un bagātināšanas programmām.
  - f. Mācību programmas integrēšana ar daudznozaru un starpdisciplināru saturu, lai apmierinātu apdāvināto studentu zinātkāri.

- g. Papildus retorikai, loģikai un filozofijai mācību programmā jāiekļauj arī 21. gadsimta prasmes.

Mācību priekšmeti, instrumenti un mehānisms

Četras apdāvinātās mācīšanas pazīmes:

- ✓ **Bagātināšana** – atdzīvināt materiālus, lai padarītu tos interesantākus.
- ✓ **Padziļināšana** – sīkāk iedziļināties detaļās, motivācijās un koncepcijās.
- ✓ **Paātrināšana** – palieliniet mācīšanās tempu, lai tas atbilstu skolēnu spējām.
- ✓ **Sablīvēšana** – sniegt vairāk informācijas un darbības, lai novērstu garlaicību.

Zīm 5. Četras apdāvinātās mācīšanas pazīmes

Apdāvinātās mācīšanas un mācīšanās pamatmehānisms un pieeja

1. Visas apdāvinātās klases izglīto akadēmisko un sociālo izcilību.
  - a. Apdāvinātu skolēnu kognitīvās īpašības prasīs mācību metožu pielāgošanu klasē visās zināšanu jomās un visos pētītajos priekšmetos..
  - b. Apdāvināto programma attieksies pret apdāvināto klasi kā **kopienu** ar unikālām emocionālām un sociālām vajadzībām.
  - c. Apdāvināto programma mudinās skolēnus **izpaust savus talantus** sociālajā, sabiedrības iesaistē un darbībā, kā arī tās mērķis būs paplašināt skolēnu piederības un ietekmes lokus.
2. Izglītības personālam ir **jāiepazīstas ar katru no klases skolēniem**. Ja nepieciešams, dialogā ar skolēnu un saskaņojot ar viņa vecākiem.

Mācību metožu saskaņošana ar mācību priekšmetiem un klausītājiem:

1. Individuālā **patstāvīgā** mācīšanās.
2. Izaicinošu un nozīmīgu **intradisciplināru** priekšmetu izvēle un atzīmēšana
3. Stundu un mācību vienību organizēšana par **problēmām**, izaicinājumiem un jautājumiem, kas liek skolēniem radoši domāt un mācīties.
4. Mācību metožu **daudzveidība** un **elastība** ikdienā.
5. Skaidra **iesaistīšanās** mācīšanās prasmju un stratēģiju, metakognitīvo prasmju un apmācāmā pašvirzības attīstīšanā un sniegšanā..
6. Mācību metožu izvēle, kas veicina **starppersonu** prasmes visās zināšanu jomās.
7. **Apstāšanās** pie tēmām – līdztekus straujai aktivitāšu maiņai ir jāuzmanās, lai kavētos pie būtiskiem un smagiem jautājumiem.
8. **Alternatīvās vērtēšanas pielietošana** - vērtēšanas elementu pievienošana, kas prasa personisku ieguldījumu, augstas pakāpes domāšanu un izaicinājumu.
9. **Ārpusskolas** mācības, tehnoloģijas un tiešsaistes mācības.

Mācīšanās un apmācību stratēģijas: atbilstības izpratne un pielietošana

Priekšstats:

- Profesionāla pieeja jebkuras problēmas **risināšanai** un katras **dilemmas risināšanai** ir stingra, izglītota un adekvāta stratēģija, kuras pamatā ir stratēģijas veidotāja vai uzņēmuma vīzija, kurā viņš ir..
- Labi izstrādāta stratēģija kopumā ir būtiska, lai izveidotu **darba plānus**, lai atbalstītu stratēģiju, vīziju un ļautu sasniegt mērķus un no tiem izrietošo interesi..
- **Mācību stratēģijās** tiek izmantots viss, kas ir zināms par apdāvināto intelektuālo un uzvedības attīstību, kā arī **plašas zināšanas par mācīšanās un izziņas procesiem**, lai tās **integrētu praksē**, ko skolotāji var izmantot, veidojot savas nodarbības gan atsevišķiem, gan darba kolektīviem vai veselām klasēm.
- **Mācību stratēģijas** ietver visu, ko mēs zinām par mācīšanas **labāko praksi**, **pieejām un paņēmieniem**. Šīs stratēģijas palīdz mums pievērsties noteiktai tēmai, neatkarīgi no tā, vai tā ir abstrakta vai taustāma, un ļauj sadalīt nodarbībās, sesijās, misijās un vingrinājumos

Stratēģiju pielāgošana apdāvinātu skolēnu mācīšanai:

- Nākamajās nodaļās ir aplūkota labākā prakse un pieejas, tās vispārinātas un pielāgotas konstruktīvas un adekvātas mācīšanās un mācīšanas stratēģijas instrumentam apdāvinātiem skolēniem.
- Tas ir mēģinājums likt profesionālos pamatus mūsdienu mācīšanās jomai kopumā un jo īpaši apdāvināto klašu apmācībai

Zīm 6. Sieviete lasa grāmatu bērniem, Janas Krukau fotoattēls, Pexels

" Pilnīga neveiksme "

Apzināta saskarsme ar mācīšanās grūtībām, lai palielinātu spējas un izturību

Racionāli:

- Apdāvinātiem indivīdiem **pamatskolas vecumā** veidojas pamatots priekšstats par sevi par **augstākām mācīšanās spējām**. Šī uztvere ir balstīta uz panākumu apjomu un atgriezenisko saiti no apkārtnes
- **Vidusskola** ir pirmā vieta, kur var **piedzīvot grūtības** un pat neveiksmes, lai tiktu galā ar akadēmisko mācīšanos
- Šī pieredze saskaras ar viņiem **bez nepieciešamās noturības**, kas var novest pie atturošas un pat izvairīgas uzvedības
- Šīs neveiksmes var kļūt par **veidojošu pieredzi**, kas noved pie uzvedības, noturības un spēka **nobriešanas**.

Mācību prakses mērķi:

- Attīstīt **spējas** un **noturību**, kas ļauj tikt galā ar grūtībām un neveiksmēm.
- Attīstīt spējas strādāt **nenoteiktos** apstākļos.
- **Metakognitīvo** prasmju attīstīšana.
- Veidot klases **vidi**, kurā grūtības un neveiksmes nav saistītas ar "nepietiekami gudru".

Mācību prakses pamatprincipi:

- **Sastopas** ar grūtībām un neveiksmēm.
- Darbs **nenoteiktos** apstākļos.
- **Klases klimatu** audzinoša mācīšanās.
- Darbs pie **refleksijas** un metakognitīvām prasmēm.

Sastapšanās ar grūtībām un neveiksmēm:

- Ļoti sarežģītu uzdevumu izpilde.
- Saīsināta vai daļēja mācīšana.
- Kļūdu uzsveršana, nevis personu, kas tās pieļāva.
- Grūtības **specifika**.

Darbs nenoteiktos apstākļos:

- Atklātu un neatrisinātu jautājumu **atstāšana**.
- Skolotājs **atturas** atsaukties uz atbildēm un risinājumiem.
- Paņēmienu praktizēšana, lai **sasniegtu risinājumu**, to nesaprotot (piemēram, matemātikā).
- Skolotāja risināmo uzdevumu modelēšana.

Klases klimatu audzinoša mācīšanās:

- Sapratnes trūkuma vai grūtību **legitimēšana**
- **Aizbildnieciskas**, snobiskas un augstprātīgas **uzvedības** kritizēšana.
- **Mācīšanās no kļūdām**.
- Koncentrēšanās uz **jautāšanas prasmju** attīstīšanu, nevis tikai atbildēšanas prasmēm.

Darbs pie refleksijas un metakognitīvām prasmēm:

- **Pašmācības** uzdevumu piešķiršana un vēlāk procesa, nevis rezultātu atspoguļošana.
- **Dalīšanās** ar pedagoģiskiem apsvērumiem dotajiem uzdevumiem.
- Iesaistīšanās **savstarpējā** mācībā pirms eksāmena.

Zīm 7. Mācieties no neveiksmēm.

Vēsturiska lomu spēle - Jigsaw

Mācību prakses mērķi:

- Nozīmīgas un izaicinošas mācīšanās veicināšana.
- Reakcija uz daudzveidīgajām inteliģencēm un dažādajām lomām klasē.
- Iespēja savstarpēji saistīt darbu apdāvināto vidū, tādējādi audzinot sociālos aspektus.
- Reaģēt uz apdāvināto skolēnu vajadzību pēc autonomijas.

Mācību prakses pamatprincips:

- **Skolēni strādā komandās**, veic pētījumus un veido zināšanas par izvēlēto priekšmetu.
- **Nozīmīgs uzdevums**, kas ir pārdomāti sakārtots.
- Darba uzdevums prasa **sarežģītu** datu un zināšanu **apstrādi**.

Zīm 8. Fotoattēls ar četrām meitenēm, kas valkā skolas formas tērpu, kas zīmē roku, fotogrāfija: 周康, Pexels

Atjautība:

- Sākotnējā posmā skolēni strādā pie apakšpriekšmetiem komandās.
- Otrajā posmā skolēni no sākotnējās komandas tiek pārdalīti **integrācijas komandās**, kas nodarbojas ar visu mācību priekšmeta apjomu. Skatīt diagrammu zemāk.

Nepieciešamā sagatavošanās:

- Priekšmeta izvēle, kas kalpos par pamatu uzdevumam.
- Uzdevuma mērķa un mērķu definēšana.
- Uzdevuma sadalīšana apakšuzdevumos, kas tiks sadalīti dažādām pirmā posma komandām.

- Pēc rūpīgas pārdomāšanas sadalīt skolēnus otrā posma komandās un piešķirt viņiem atbilstošus apakšuzdevumus.

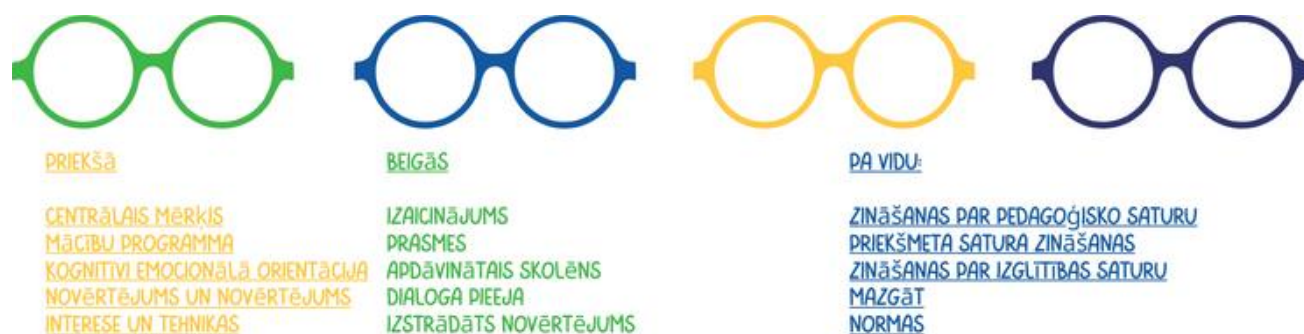
Modus operandi – 13 komponenti:

1. Priekšmeta vai tēmas ievads un prologs.
2. Klašu sadalīšana pirmā posma komandās.
3. Komandas pēta un saprot apakšuzdevumus.
4. Komandas organizējas, sadalot pienākumus.
5. Uzdevumu uzsākšana.
6. Darba process – komandas strādā pie piegādes.
7. Apakšuzdevuma izpilde.
8. Klase sadalīta otrā posma komandām.
9. Katrs komandas dalībnieks sniedz specifiskas zināšanas no savas apakšpriekšmetu komandas.
10. Otrā posma komandas strādā, lai pabeigtu uzdevuma pēdējo posmu.
11. Galaproduktu sastāda un piegādā katra komanda.
12. Vispārēja izpratne un rezultātu un procesa analīze.
13. Piegādes vispārējs novērtējums – gan process, gan rezultāti.

Zīm 9. iespējamā Modus operandi piemērs.

The dual glasses model for teaching in gifted classes

Zīm 10. Divu brillu modelis.

Priekšstats:

Veidojot mācību programmu, neatkarīgi no tā, vai tā ir paredzēta kursam vai vienreizējai nodarbībai, situācija jāskatās caur trim brillu pāriem. Šīs brilles koncentrējas uz **trim dažādiem aspektiem**, kas integrējas vienā visaptverošā ainā.

Priekšā:

- ✓ **Izaicinājumi** – kas tie ir? Kāda ir to ietekme?
- ✓ **Prasmes** – kādas prasmes ir nepieciešamas? Vai tās ir pieejamas?
- ✓ **Skolēni** – kas viņi ir? Kādas ir viņu īpašības un iezīmes?
- ✓ **Dialoga pieeja** – Kas ir jāizrunā?
- ✓ **Plānotais novērtējums** – kā tiek novērtēta uzvedība un panākumi?

Pa vidu:

- ✓ **Zināšanas par pedagoģisko saturu** – Vai tās jau pastāv vai ir jāapgūst?
- ✓ **Priekšmeta satura zināšanas** - Vai tās jau pastāv vai ir jāapgūst?
- ✓ **Zināšanas par izglītības saturu** – vai tas jau pastāv vai tas ir jāapgūst?
- ✓ **Vērtības** – kādas ir vēlamās vērtības, kas jāiegulsta?
- ✓ **Normas** – kādas ir vēlamās normas, kas jāiestrādā?

Beigās:

- ✓ **Centrālais mērķis** – kāda ir šī priekšmeta apguves nozīme?
- ✓ **Mācību programma** – kāda ir stratēģija, lai gūtu panākumus?
- ✓ **Kognitīvi-emocionālās attiecības** – vai tās tiek ņemtas vērā?
- ✓ **Novērtējums** – kā tiek vērtēti skolēnu un skolotāja panākumi?
- ✓ **Intereses un paņēmieni** – kādas intereses ir izvirzītas un kādi paņēmieni ir izmantoti?

Klases orientācija pret skolēnu orientāciju

Dilemmas:

- ✓ Nepieciešamība izturēties pret visiem skolēniem kā pret vienlīdzīgiem, neskatoties uz viņu atšķirībām.
- ✓ Apdāvinātajā klasē, tāpat kā visās klasēs, ir skolēni, kas izceļas, un citi, kas cīnās.
- ✓ Nepieciešamība veicināt zinātkāri, drošību un potenciālu mazāk attīstīto skolēnu vidū.
- ✓ Nepieciešamība novērst garlaicību starp vairāk attīstītiem skolēniem, vienlaikus risinot mazāk attīstīto skolēnu vajadzības.

Prakse apdāvinātajā klasē:

- ✓ Dodot priekšroku komandas darbam un sociālajai mijiedarbībai.
- ✓ Drošas vides radīšana, audzinot cieņu un līdzjūtību.
- ✓ “Lielā riteņa” izpratnes veidošana – reizēm esi augšā un reizēm apakšā, un tā notiks vienmēr.
- ✓ Tu kā skolotājs nevari visu laiku visus apmierināt!! Vienmēr būs kāds, kas nav apmierināts, un tā ir īstā dzīve.
- ✓ Skolotājs nav supermens (vai supersieviete) un nekonkurē, kurš ir gudrāks.

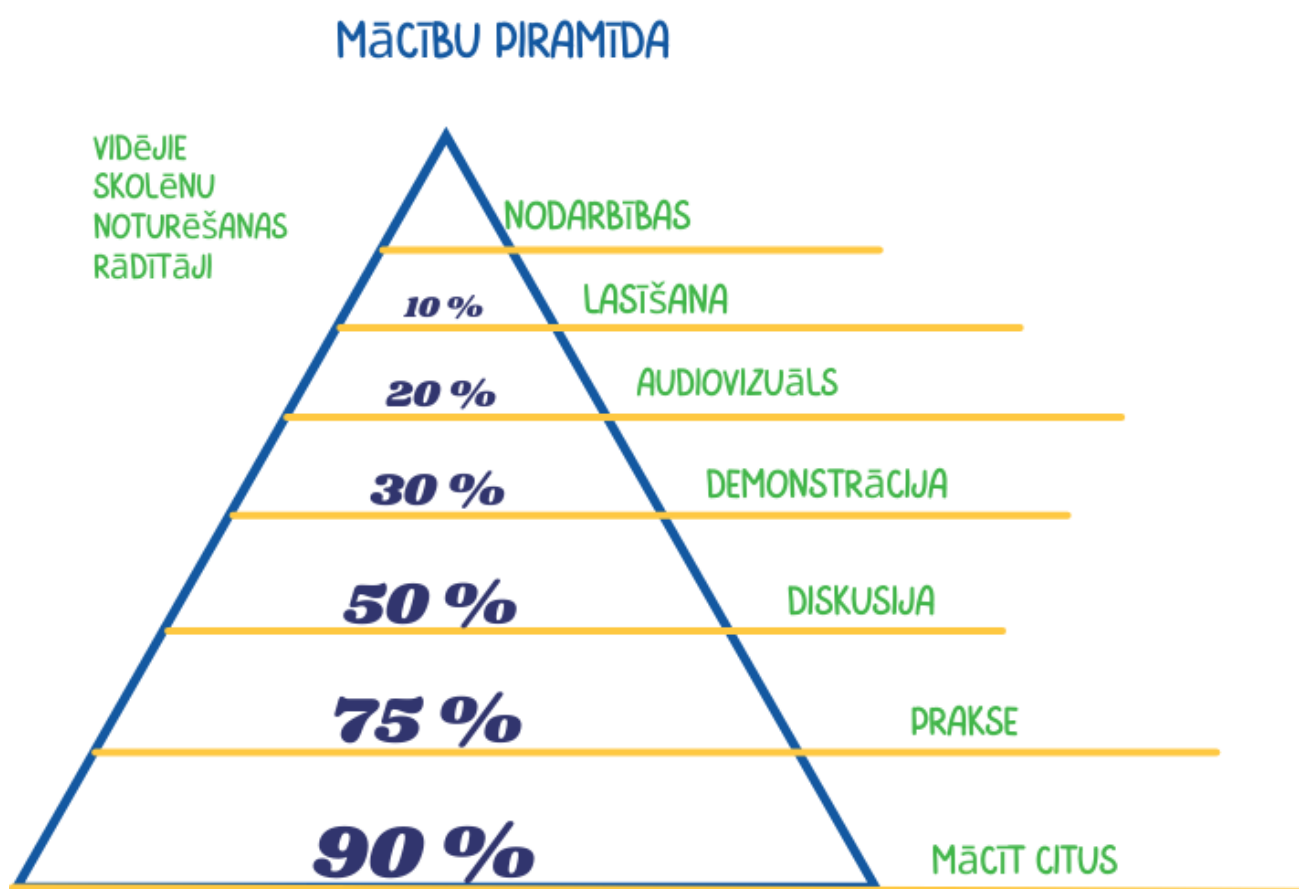

ATŠKIRTBA STARP PIEAUGUŠO UN
BĒRNU (NAV SAISTĪBAS AR
VECUMU) IR TĀ, KA PIEAUGUŠAIS
BEIDZOT SAPROT, KA NE VISIEM
VIŅŠ PATIKS, UN TAS IR LABI!

Zināšanas un informācija pretstatā prasmēm un spējām

Pamatprincips:

Zināšanas un informācija ir viegli iegūstama un pieejama. Ir jā māca prasmes un jāveido un jākopj spējas.

Zīm 11. Mācību piramīda, kas parāda vidējo studentu noturēšanas līmeni

Prakse apdāvinātajā klasē:

- Priekšroka tiek dota plašām un noteiktām zināšanām, nevis minimālām zināšanām ar dziļu detaļu izpēti.
- “Stāsta skaistums” – *pārdomas un sajūtas*, kas balstītas uz detaļām, nevis tikai uz detaļām (piemēram, vēsturē). Apdāvinātajiem skolēniem būs jāpierāda sava doma, atsaucoties uz detaļām.
- Ģildes pieeja – uzlūkot apdāvinātos kā mācekļus, kuri mācās, kā veikt darbu no meistara.
- **Cross-learning** – jaunu priekšmetu savienošana ar priekšmetiem, kas apgūti iepriekš vai tiek apgūti kopā ar citiem skolotājiem citās profesijās vai saistībā ar tagadnes, nākotnes vai vēstures notikumiem.

Stundas kartēšanas un analīzes modelis apdāvinātajā klasē

Zīm 12. Stundas kartēšanas un analīzes modelis apdāvinātajā klasē.

Būtība:

Lieliski noformulēta nodarbība ir tā, kas veidota **izmērāmos slāņos**. Tas ietver **spēju noformulēt** visu stundu un tās daļas un izkārtot tās tādā veidā, kas ļauj kontrolēt uzvedību un turpmāko novērtējumu.

RADOŠĀS PROBLĒMU RISINĀŠANAS, UZZIŅAS UN PROBLĒMĀS BALSTĪTAS MĀCĪŠANĀS SALĪDZINĀJUMS

IZMĒRS	CREATIVE PROBLEM SOLVING	INQUIRY	PROBLEM-BASED LEARNING
PROBLĒMAS BŪTĪBA	Sākas ar diskusiju, kurā skolēni cenšas izprast problēmu	Sākas ar mīklainas situācijas prezentāciju	Sākas ar reālās pasaules problēmas izklāstu
SKOLOTĀJA LOMA	Grupas procesa veicinātājs	Jautājuma uzdevējs	Metakognitīvais treneris
IZGLITOJAMO LOMA	Izveidot nozīmi, ģenerējot idejas	Izveidot nozīmi, izmantojot jautājumus, apkopojot datus un analīzi	Izveidot nozīmi, izmantojot metakognitīvo un zinātnisko izpēti
DIETEIKUMS VAI MĀCĪBU PĀRNEŠANA	Plāna piemērošana darbībai	Pielietojums konceptuālajam	Pielietojums reālajā pasaulē

Zīm 13. 3 zināmo galveno mācīšanas stratēģiju salīdzināšanas matrica

Nodarbības tabulas analīze – pirms stundas

Izveidot tabulu, kurā izklāstīts mācību priekšmets un uzvedība pirms nodarbības, tās laikā un pēc tās saistībā ar izmantotajām metodēm, atvēlēto laiku un izmantotajām mācību metodēm. Tādā veidā visus matricas vektorus var novērtēt tālākai attīstībai.

PIRMS NODARBĪBAS

	METODES	LAIKS	NOZĪME	NOVĒRTĒJUMS
PRIEKŠMETA IZVĒLE				
PIRMS NODARBĪBAS				
NODARBĪBĀ		90 min		
PĒC NODARBĪBAS				
NOVĒRTĒJUMS				

Stundas tabulas analīze – klasē

Izveidot tabulu, kurā ir **izklāstīta nodarbība, provizoriski aprakstot uzdevumus**, sadalot uzdevumus, detalizēti aprakstot nepieciešamo **komandas darbu** un norādot veidu, kā **parādīt rezultātus**. Tas jādara saistībā ar izmantotajām metodēm, atvēlēto laiku un izmantotajām mācību metodēm. Tādā veidā visus matricas vektorus var novērtēt tālākai attīstībai

NODARBĪBĀ - 90 MINŪTES

	METODES	LAIKS	NOZĪME	NOVĒRTĒJUMS
UZDEVUMA PREZENTĒŠANA				
UZDEVUMU SADALĪŠANA				
KOMANDAS DARBS				
REZULTĀTU PREZENTĒŠANA				
NOVĒRTĒJUMS				

Zīm 15. Tabula, kurā ir izklāstīta nodarbība, provizoriski aprakstot uzdevumus, sadalot uzdevumus, detalizēti aprakstot nepieciešamo komandas darbu un norādot veidu, kā parādīt rezultātus.

Pilnvērtīgas pedagoģiskās pieejas un programmas veidošana

Konteksts:

- ✓ Apdāvināto klašu mācībspēkiem jāspecializējas šajā jomā un nepārtraukti jāmācās un jāpadziļina izpratne par šo priekšmetu
- ✓ Galvenās problēmas, kurām personālam jāsagatavojas:
  - Apdāvināto raksturojums un to atpazīšana.
  - Apdāvinātu bērnu kognitīvie aspekti.
  - Apdāvinātu bērnu emocionālie un sociālie aspekti.
  - Apdāvinātās attiecības ar apkārtējo vidi: skolotājiem, vecākiem, brāļiem un māsām un citiem izglītības ietvariem.

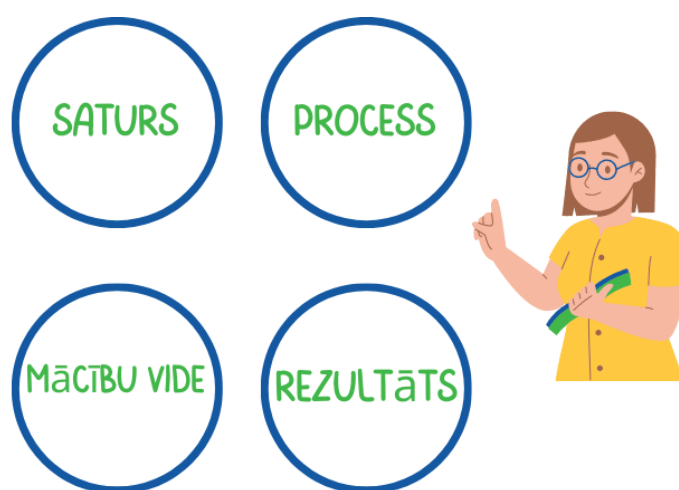
- Speciālā pedagogija.
- Sociālās labklājības vērtības.
- Radošās domāšanas attīstīšana.
- Darbs ar apdāvinātu skolēnu vecākiem.

Integrēts modelis tiešās pedagogijas veidošanai apdāvinātiem skolēniem.

(Joan maker 1982 – atjaunots)

Saturs:

- Vienkāršošana
- Sarežģītība
- Mācību plāns
- Pati dzīve
- Reorganizācija mācībām
- Vērtības
- Reālās pasaules problēmas
- Skolēna izvēlētais saturs
- Mācību vide

Process:

- Sarežģīta domāšana
- Ekspertu izpētes metodes
- Pētījuma hipotēzes apkopošana
- Mācīšanās caur pētniecību
- Atklāta pašeksperimentēšana
- Elastīgs mācību temps
- Refleksija un izpēte
- Skolēnu procesa izvēle
- Daudzveidība un dažādība

Zīm 16. Vīrietis, kurš skatās uz tāfeles, fotogrāfija no Startup Stock Photos, Pexels

Mācību vide:

- Pieņemšana
- Komplekss
- Elastīgs
- Ļoti mobils
- Neatkarīgs
- Koncentrēšanās uz skolēnu
- Atvērta
- Elastīgas komandas organizācijas izmantošana

Rezultāts:

- Autentiska auditorija
- Novērtēšana un atgriezeniskā saite
- Skolēna iznākuma izvēle
- Veidošanās un transformācija
- Daudzveidība un dažādība

Brīva, tomēr prasīga mācīšana

Racionāli:

- Frontālajai mācīšanai nav jēgas.
- Uzsvars uz procesu, nevis uz zināšanu uzkrāšanu.
- Skolotājs darbojas kā mācību procesu vadītājs.
- Dinamiska mācību procesa izveide, kas virzās uz priekšu, reaģējot gan uz klasi, gan uz skolotāju.

Mērķi:

- Patstāvīga mācīšanās un atbildības uzņemšanās par iznākumu.
- Zinātkāres un mācīšanās prieka audzināšana.
- Mācīšanās prasmju un spēju attīstīšana – izpēte, analīze, jautāšana, uz faktiem balstīta akadēmiskā rakstīšana.
- Argumentēta un pamatota pasaules skatījuma formulēšana par dažādām tēmām un labākas izpratnes gūšana par pasaules sarežģītību.

Pamatprincipi:

- Brīva mācīšana – skolotājs darbojas kā ceļvedis, nevis vadītājs.
- Prasīga mācīšana – tiek izvirzītas augstas cerības, veicinot pašmācību.
- Klases iekšējās kultūras veidošana – skolotājs nav vienīgais zināšanu īpašnieks. Klase uzņemas atbildību par mācīšanos.

Modus operandi:

MĀCĪBU PROGRAMMAS IZSTRĀDE UN MĀCĪBU PRIEKŠMETU
UN MATERIĀLU IZVĒLE

1. MĀCĪBU PROCESS – PAŠMĀCĪBAS

2. MĀCĪBAS PROCESS - KOPĒJAIS UN
KOPĪGA SARUNA

IZPRATNES DEMONSTRĀCIJA

ORGANIZĒŠANA - TELPA, LAIKS UN TEHNOLOĢIJA

NOFORMĒTS NOVĒRTĒJUMS

Zīm 17. Modus Operandi piemērs

Emocionālās noturības attīstīšana apdāvinātu bērnu vidū

Būtība:

- Viena no galvenajām idejām, kas balstās uz “emocionālo reakciju”, ir tāda, ka daļa no skolotāja lomas ir palīdzēt apdāvinātiem skolēniem attīstīt emocionālo un garīgo noturību.
- Kā tikt galā ar šo milzīgo uzdevumu? Receptes nav.
- Mēs varam identificēt virkni ziņojumu, kas veicina emocionālo noturību. Konkrētajā apdāvinātā kontekstā ir vērts padomāt par to, kā šos ziņojumus var integrēt klasē.

Ziņas ir:

- Vairāki viedokļi: ir svarīgi attīstīt izpratni, ka skolēna viedoklis ir tikai viens no daudziem. Šī izpratne ir ļoti svarīga attiecību veidošanā ar citiem.
- Izpratne, ka katra pieredze ir īslaicīga un mainīga: dzīves plūstamības, pagātnes, tagadnes un nākotnes nepārtrauktības atzīšana, kā arī zināšanu un pieredzes uzkrāšana kā attīstības ceļš.
- Draudzīgums un humors: mērenība nopietnībai, kas bieži raksturo apdāvinātus cilvēkus, izgaismošana un jokošana par lietām kā līdzeklis, lai iekļautos plašākā sabiedrībā.
- Saskatiet pozitīvo: apdāvinātie indivīdi kā analītiski domātāji mēdz koncentrēties uz negatīvo, novirzošo un nepareizo. Šī tendence ir jālīdzsvaro ar pozitīvu pieredzi.
- Kopības un piederības spēks: indivīds nevar apmierināt savas vajadzības viens. Mums ir vajadzīgi citi, ar kuriem sazināties. Apdāvinātiem cilvēkiem ir jāizpēta kopīga valoda ar apkārtējo vidi, lai izjustu piederības sajūtu.
- Ietekmes spēks: apdāvinātiem indivīdiem ir spēja un tieksme aptvert “lielo attēlu”, kas dažkārt var izraisīt mazvērtības sajūtu, bezspēcību un izmisumu. Stāsts par Dāvidu pret Goliātu ir galvenais temats, kurā šķietami zemākais, bruņots ar gudrību, uzvar ļaunumu.
- Vairāki veidi, kā pastāvēt pasaulē: apdāvināti indivīdi sabiedrībā bieži uztver sevi kā atšķirīgus un dīvainus, kas var izraisīt intravertas tieksmes. Viņiem ir

vajadzīgi norādījumi, lai sazinātos ar pasauli, izmantojot savas stiprās puses,
lai kļūtu par līdzvērtīgiem un ietekmīgiem savas kopienas locekļiem.

Zīm 18. Bērnu grupa, kas skatās uz dzīvnieka galvaskausu, Cottonbro studijas Pexels fotoattēls

Ārpasaules izpēte

Zīm 19. Dāvids un Goliāts. Attēls ņemts no <https://www.osagame.com/2019-9-16-david-and-goliath/>

Dāvids pret Goliātu

Klase kā komandas Psihopedagoģiskā stunda

Skolas mēdz uzsvērt divas lielas un atsevišķas arēnas:

- Mācīšanas un audzināšanas arēna: tā tiek uztverta kā kognitīva, intelektuāla un profesionāla, un par to ir atbildīgs klases skolotājs.
- Sociāli emocionālā arēna: tā tiek uztverta kā papildu aspekts galvenajai profesionālajai arēnai, un par to atbild klases audzinātājs, skolas konsultants un skolas psihologs.

Psihopedagoģiskā pieeja apgalvo:

- Abu arēnu atdalīšana nav iespējama, un skolotājiem klasē ir jāapzinās un jāintegrē abas arēnas visās mijiedarbībās ar skolēniem. Šī vajadzība kļūst nozīmīgāka un svarīgāka ar apdāvinātiem studentiem.
- Nevar nodalīt savstarpējās attiecības starp pašiem apdāvinātiem skolēniem un starp viņiem un skolotājiem. Tā vietā tās jārisina kopā, mācīšanu uztverot kā komandas darbu, kurā profesionālais priekšmets savijas ar komandas emocijām pret to un metodēm, kā ar tām tikt galā.

Pirms nodarbības, tās laikā un pēc:

- ✓ **Pirms nodarbības** – plānojot nodarbību, ņemiet vērā sociāli emocionālo aspektu.
- ✓ **Nodarbības laikā** – vadīt sociāli emocionālu sarunu ar apdāvinātiem skolēniem, koncentrējoties uz profesionālo priekšmetu.
- ✓ **Pēc nodarbībām** – refleksija, analīze, secinājumi un iekļaušana.

Pirms nodarbības: domājot par sociāli emocionālo aspektu, veidojot stundu:

- Ko apdāvinātais jūt saistībā ar apgūtajiem priekšmetiem?
- Kā viņi jutīsies ar jauno materiālu?
- Kādas ir atšķirības starp apdāvinātajiem klasē? Kā tās var pārvarēt?

- Kādi bija šīs nedēļas nozīmīgākie notikumi un kāda bija to ietekme?
- Kā es kā skolotājs jūtos pret mācāmajiem priekšmetiem?
- Kādai jābūt attiecībai starp mācībām un pašmācību?
- Vai man jāizmanto individuālas mācīšanās vai grupu mācīšanās stratēģijas?

Nodarbības laikā: sociāli emocionālas sarunas vadīšana ar apdāvinātajiem par profesionālo priekšmetu.

- Emocionālai sarunai vajadzētu būt daļai no diskusijām klasē.
- Jāatļauj spontānas emocionālas sarunas par apgūstamajiem priekšmetiem.
- Skolotājs ir emocionālās sarunas neatņemama sastāvdaļa un kalpo kā paraugs tās risināšanā.
- Emocionāla saruna ir būtiska mācību procesa sastāvdaļa, nevis blakusefekts.

Zīm 20. Cilvēki skatās uz klēpjdatoru, Fox, Pexels fotogrāfija

Pēc nodarbības: pārdomas, analīze, secinājumi un iekļaušana.

- Analizējot stundu, skolotājam jākoncentrējas ne tikai uz to, vai ir apgūti visi plānotie priekšmeti, bet arī uz to, kā viņš vadīja emocijas stundā.
- Skolotājam pašam jānovērtē, vai viņš ir apmierināts ar rezultātu, spēju tikt galā ar uzdotajiem jautājumiem un pārvaldot pastāvīgās emocionālās vētras.

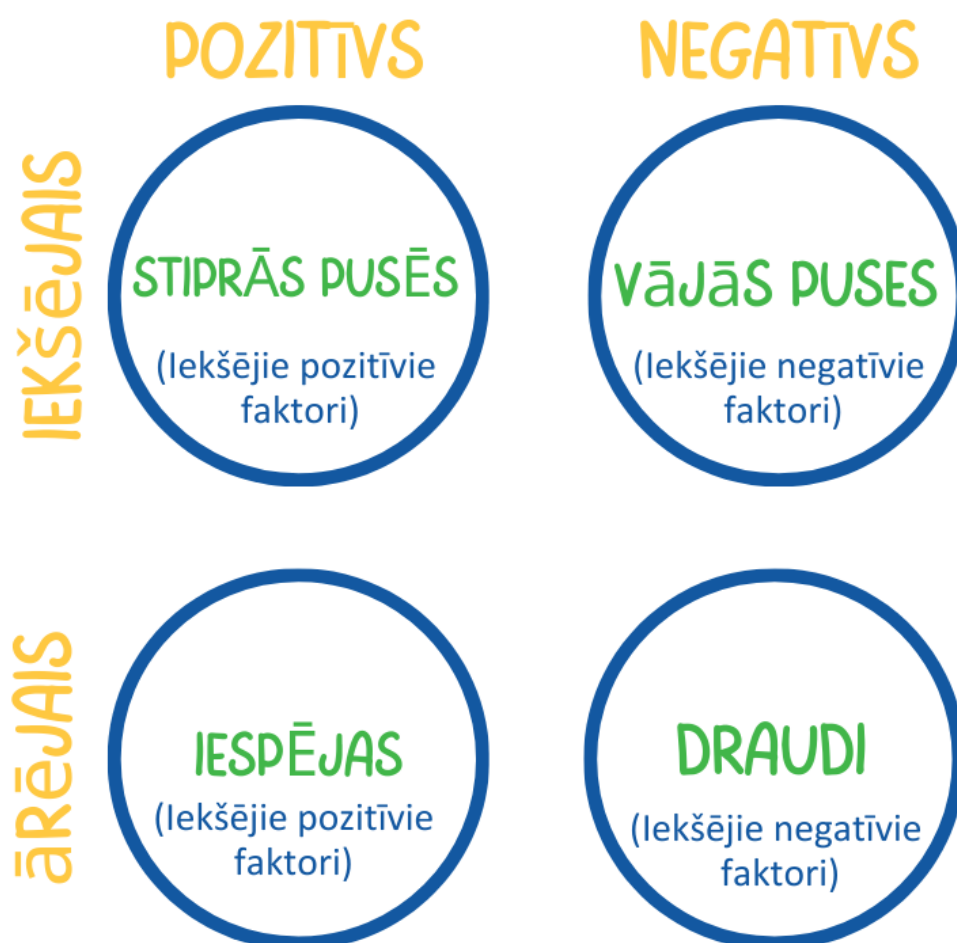
Skolēni kā indivīdi, skolotāju apdāvināts dialogs

Būtība:

- Saruna ar apdāvināto, lai gan mācību priekšmetos ir līdzīga ar kopīgu skolēnu, tomēr jāvada savādāk.
- Skolotāja loma ir nevis daļēji vecākam, kurš ir spēcīgāks un kontrolē resursus, bet gan kolēģa loma, kurš apmainās ar domām un pieredzi.
- Dialogam jābūt starp diviem izglītotiem cilvēkiem, kuri kopā cenšas kaut ko sasniegt. Skolotājs un apdāvinātais skolēns atrodas vienā laivā.
- Sarunas par mācīšanos un akadēmiskajiem sasniegumiem jāpārvērš, lai apspriestu to ietekmi uz dzīvi, sabiedrību un nākotni.

Labai sarunai ir jābūt šādām īpašībām:

- Nav dominējošā stāvokļa. Mēs visi esam vienādi.
- Savstarpējs mēģinājums izpētīt apdāvinātā indivīda iekšējo pasauli.
- Pastāvīgām attiecībām ar apdāvināto šķiru, sabiedrību, pienākumiem, domām un jūtām un draugiem jākalpo par centrālo atskaites punktu.
- Tieši vai netieši aizkustinošas emocijas ar pareizo daudzumu un dziļumu.
- Navigācija starp iespējām, izredzēm, cerībām un vēlmēm.
- eteicams izmantot S.W.O.T analīzi.

Zīm 21. S.W.O.T. Analīzes diagramma

Kur tas sāp?

Apdāvinātā klases audzinātāja emocionālās vajadzības

Būtība:

- Skolotāji apdāvinātajās klasēs bieži piedzīvo emocionālus plūdus un dažreiz pat ciešanas. Šajās klasēs nav viegli būt par skolotāju.
- Tāpat kā apdāvinātajiem ir nepieciešams pastāvīgs emocionāls atbalsts, arī skolotājiem šajās klasēs.
- Izglītības sistēma ir atbildīga par to, lai viņi to saņemtu.
- Vienlaikus skolas iekšējā atbalsta grupa starp skolotājiem var būt ļoti izdevīga īstermiņā.
- Šo klašu skolotāju apmācības neatņemamai sastāvdaļai vajadzētu tikt galā ar mācīšanas emocionālajiem aspektiem apdāvinātajās klasēs.

Zīm 22. Sievieta sēž klēpjdatora priekšā, foto no energepic.com, Pexels

Veidi, kā tikt galā, būtu jāizstrādā skolai:

Kas ir vajadzīgs skolotājiem?

Pamatojoties uz Abrahama Maslova vajadzību hierarhiju (1943)

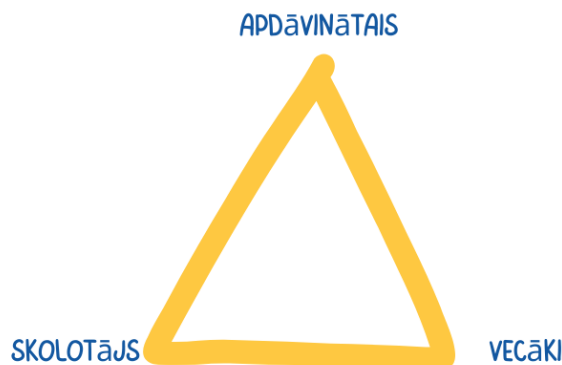
ABRAHAMA MASLOVA VAJADZĪBU HIERARHIJA (1943)

Zīm 24. Ābrahama Maslova vajadzību hierarhija.

Darbs ar apdāvinātiem vecākiem

Trīsstūris: apdāvinātie – skolotājs – vecāki

Apdāvinātu bērnu vecākiem ir jātiek galā:

- Ārkārtīga zinātkāre.
- Pastāvīga taisnības meklēšana.
- Augsta un dažkārt piekāpīga valoda.
- Ārkārtīgi ātra domāšana.
- Spēcīgi reaģē uz stimulējošu situāciju.
- Pārlēkšana uz pareizo atbildi bez spējas izskaidrot, kā un kāpēc.
- Liela vajadzība pēc autonomijas.
- Būtiskas nepilnības uzvedībā un funkciju jomās.
- Augsta intelekta savienošana ar briedumu.
- Lielas cerības, kas var izraisīt vilšanos.

Apdāvinātu bērnu vecākiem vajadzētu izvairīties:

- Attiekties pret apdāvināto bērnu kā pret vecāku centrālo dzīves projektu.
- Izdarot vecāku spiedienu, lai demonstrētu bērna apdāvinātību.
- Izturēties pret apdāvināto kā pret „mazu pieaugušo”.
- Ārkārtīgas cerības no apdāvinātā bērna.
- Vēstījuma sniegšana, ka apdāvinātais bērns varētu būt patstāvīgs.

Apdāvināta vajadzība no viņu vecākiem:

- Robežas un ierobežojumi. Būt apdāvinātam nenožīmē būt “princim”.
- Palīdzība izpildvaras funkcionēšanai.
- Reālistiskas cerības un spēja tikt galā ar neveiksmēm.
- Atsauksmes, kuru pamatā ir pūles un ieguldījums, nevis tikai gala rezultāts.
- Atbalsts apdāvinātā bērna vēlmēm un interesēm.

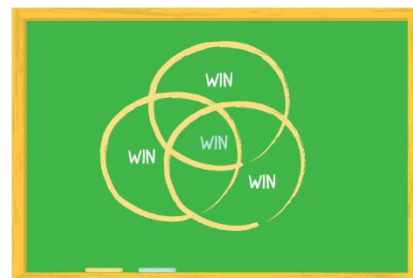
Konflikti, kas var pieaugt:

- ✓ Vecāki, kas paļaujas uz skolu, lai risinātu visus sava apdāvinātā bērna izglītības aspektus un sniegtu risinājumus visam.
- ✓ Vainot skolu un skolotājus cerību nepildīšanā un pieļautajās neveiksmēs.

Meklējiet abpusēji izdevīgus risinājumus: skolas un ģimenes attiecības

Panākt abpusēji izdevīgu risinājumu konfliktā ar apdāvinātu skolēnu ģimenēm:

- ✓ Identificējiet ģimenes situāciju, vajadzības, sarežģījumus un problēmas.
- ✓ Nosakiet savas intereses. Ko jūs vēlaties paveikt?
- ✓ Nosakiet faktus un argumentus, lai atbalstītu skolas pusi.
- ✓ Padomājiet par iespējamām ģimenes un jo īpaši vecāku vēlmēm.
- ✓ Atveriet saziņas līnijas ar visiem ģimenes locekļiem un dodiet iespēju vecākiem.
- ✓ Meklējiet visām pusēm labvēlīgu risinājumu.

Uzdodot jautājumus

Būtība:

Pareiza jautājuma uzdošana ir efektīvas komunikācijas un informācijas apmaiņas pamatā. Uzdodot pareizos jautājumus konkrētā situācijā, jūs varat uzlabot virkni komunikācijas prasmju.

Piemēram, varat iegūt labāku informāciju un uzzināt vairāk. Jūs varat veidot spēcīgākas attiecības, efektīvāk pārvaldīt cilvēkus un palīdzēt arī citiem mācīties.

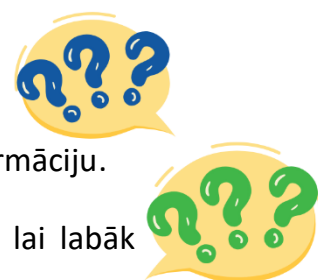
Atvērtā un slēgtā tipa jautājumi:

- **Slēgts jautājums** parasti izraisa vienu vārdu vai ļoti īsu, faktisku atbildi. Piemēram, "Vai jūs esat izslāpis?" atbilde ir "Jā" vai "Nē"; "Kur tu dzīvo?" atbilde parasti ir jūsu pilsētas nosaukums vai adrese.
- Savukārt **atvērtie jautājumi** prasa detalizētāku atbildi. Tie parasti sākas ar "kas", "kāpēc" vai "kā". Atklāts jautājums mudina respondentu dalīties savās zināšanās, viedokļos vai jūtās. Frāzes, piemēram, "Pastāsti man" un "Aprakstiet", var darboties arī kā atklātie jautājumi.

Pieprasījums:

- Pieprasījuma jautājumu uzdošana ir stratēģija, lai uzzinātu sīkāku informāciju.
- Dažreiz tas ir tikpat vienkārši, kā pieprasīt respondentam piemēru, lai labāk izprastu viņa teikto.
- Citreiz jums var būt nepieciešama papildu informācija precizēšanai. Piemēram, "Kad jums ir nepieciešams šis pārskats un vai vēlaties pārskatīt uzmetumu, pirms es iesniedzu galīgo versiju?"

Alternatīvi, iespējams, būs jāpārbauda paziņojuma derīgums, piemēram, "Kā zināt, ka jauno datu bāzi nevar izmantot?"

Jautājumi uzdoti pēc piltuves principa (angl. funnel questions):

- Šī pieeja pāriet no vispārīgiem jautājumiem uz konkrētākiem jautājumiem. Parasti katrs jautājums prasa arvien vairāk informācijas. Šo metodi bieži izmanto detektīvi, kas pieņem liecinieku liecības:
- " Cik cilvēku bija iesaistīti cīņā? " - "Apmēram desmit"
- " Vai tie bija bērni vai pieaugušie? " - " Pārsvarā bērni ".
- " Kāda vecuma viņi bija? " - " Apmēram četrpadsmit vai piecpadsmit ".
- " Vai kāds no viņiem valkāja kaut ko īpašu? " - "Jā, vairākiem no viņiem bija sarkanas beisbola cepures ".
- " Vai varat atcerēties, vai uz kādas no cepures bija logotips? " - " Tagad, kad tu to pieminēji, jā, es atceros, ka redzēju lielu burtu "N" ".

Kā ATBILDĒT UZ DAŽĀDIEM JAUTĀJUMIEM

JAUTĀJUMS	ATBILDE
Skolēns jautā par kaut ko, kas jau tika apspriests stundā	Nododiet jautājumu klasei un jautāji: "Kas var atbildēt uz jautājumu?"
Skolēns uzdod precizējošu jautājumu par kaut ko, par ko jūs tagad runājat	Atbildiet, atrodot citus vārdus, lai izskaidrotu to pašu
Skolēns jautā kaut ko, kas novirza sarunu uz vietām, kuras jūs nevēlaties	Atvainojieties par neatbildēšanu un sarunas novirzīšanu atpakaļ
Skolēns uzdod jautājumu, kas nepārprotami attiecas uz pretošanos	Saistībā ar pretošanos un solot skolēnam atbildēt uz viņa jautājumu pēc stundas
Skolēns jautā kaut ko saistītu, bet nesaistītu ar stundas gaitu	Ja atbilde ir īsa, tad turpiniet, ja gara, soliet to apspriest pēc nodarbībām
Skolēns jautā par kaut ko, kas notiek vēlāk, stundas gaitā	Īsi pastāstiet un apsoliet, ka uz šo jautājumu tiks atbildēts vēlāk stundā

Zīm 25. Kā atbildēt uz dažādiem jautājumiem.

Pārvaldīt skolotāju laiku

Skolotāju laikietaipīgie uzdevumi:

- ✓ Plānot un sagatavot nodarbības
- ✓ Plānot un sagatavot darbus un eksāmenus
- ✓ Pārbaudīt un atzīmēt darbus un eksāmenus
- ✓ Sarunas ar skolēniem
- ✓ Sarunas ar vecākiem
- ✓ Sarunas ar apmeklētājiem
- ✓ Sarunas ar kolēģiem
- ✓ Darbinieku sapulces
- ✓ Profesionālās apmācības

Skolotājiem parasti trūkst laika:

- ✓ Sev
- ✓ Savai ģimenei
- ✓ Sociālai dzīvei

To bieži sauc par *darba un privātās dzīves līdzsvara trūkumu*.

Svarīgi! Organizējiet sevi, pirms organizējat citus.

Sagatavojiet sarakstu, kurā uzdevumi tiek atdalīti no aktīviem un reaģējošiem:

- **Proaktīvi** – uzdevumi, kas saistīti ar jūsu darba būtību.

- **Reaktīvs** – uzdevumi, kas saistīti ar jūsu darba efektīvu norisi.

Nosakiet prioritātes pēc svarīguma un steidzamības:

- **Svarīgi** – saistīts ar jūsu darba būtību un prasa dziļu pārdomāšanu (parasti proaktīvi uzdevumi).
- **Steidzami** – kaut kas, kas jārisina nekavējoties (parasti reaģējoši uzdevumi).

Iestatiet laika intervālus:

- **Ilgstoši** – svarīgiem jautājumiem un uzdevumiem (parasti proaktīviem uzdevumiem).
- **Īsumā** – steidzamiem un tūlītējiem jautājumiem un uzdevumiem (parasti reaģējošiem uzdevumiem).

Zīm 26. Uzdevumu organizācijas shēma, pamatojoties uz uzdevuma steidzamību un svarīgumu

Skolotāju laika pamatnoteikumi:

- ✓ Katrs skolotājs ir pelnījis pārtraukumu!!
- ✓ Netērējiet vairāk par 1/3 sava pārtraukuma steidzamiem jautājumiem.
- ✓ Nosakiet laiku svarīgiem jautājumiem – noteikti paziņojiet par to.
- ✓ Iestatiet laiku sarunām ar jums pa tālruni – noteikti paziņojiet par to.
- ✓ Runāšanu pa tālruni rezervējiet tikai steidzamiem jautājumiem.
- ✓ 3 minūšu noteikums: ja saruna ilgst vairāk par 3 minūtēm – nav steidzami!!